Пысăк пĕлтерĕшлĕ наци проекчĕсем

Ӳсĕмсем сулмаклăрах пуласса шанатпăр

2007 çул хыçа юлчĕ. Иккĕмĕш уйăх ĕнтĕ çĕнĕ 2008 çулта пурăнатпăр. Иртнĕ çул итогĕсене пĕтĕмлетсе çавна палăртмалла: республикăра та, районта та çав тапхăрта сахал мар ĕç туса ирттернĕ. Экономикăпа социаллă сферăн пур отраслĕсем те çак тапхăрта малалла аталану çулĕпех пычĕç.

«Агропромышленность комплексне аталантарасси» наци проектне пурнăçа кĕртсе пырса 2006–2007 çулсенче республикипе пĕтĕмпе 10 миллиард тенкĕлĕхе яхăн, районта 242,4 миллион тенкĕ инвестицисемпе усă курнă. Ку укçа-тенкĕ пĕчĕк хуçалăх формисене аталантарма, ялсенче çурт-йĕрпе тивĕçтерме, çулсем тума, газификаци ĕçĕсене вĕçлеме, «Таса шыв» программăна пурнăçлама, ытти социаллă ыйтусене татса пама кайнă.

Сывлăх сыхлавне илес пулсан, ытти программăсемпе пĕрлех пуçламăш медицинăпа санитари пулăшăвĕ парассине лайăхлатассин тĕллевлĕ программи ăнăçлă пурнăçа кĕрсе пырать. Кадрсене çĕнĕрен хатĕрлессипе те, вĕсен пĕлĕвне ӳстерессипе те тимлетпĕр. 2007 çулта 23 врачпа 80 вăтам медицина ĕçченĕ вĕренӳре пулчĕç.

Медицина учрежденийĕсене хальхи диагностика оборудованийĕ нумай килет. 2006–2007 çулсенче 8 миллион тенкĕлĕх ытла оборудовани илнĕ. Ĕç укçи хушăмĕ те палăрмалла хăпарчĕ. Тăрăшуллисен тата пахалăхлă ĕçлекенсен ĕç укçи пĕчĕк тесе калаймăн.

Юлашки çулсенче района сывлăх сыхлавĕ валли 8 санитари автомашини килсе çитнĕ.

Сывлăха сыхлас тĕлĕшпе çак тата ытти ĕçсене туса ирттернĕ май юлашки вăхăтра, республикăри пекех, пирĕн районта та демографи тĕлĕшĕнчи лару-тăру лайăх еннелле улшăнни сисĕнет. Иртнĕ çул районта унченхинчен 60 ача, республикăра 1329 ача ытларах çуралнă.

Травмотологин, ортопедин, эндопротезированин федераллă центрĕсенчен пĕрне пирĕн республикăра тăваççĕ. Ăна тума 3,5 миллиард тенкĕ уйăраççĕ. 2008 çулхи иккĕмĕш кварталта центр ĕçлеме тытăнать. Малашне вара кунта Атăлçи федераллă округри 8 субъектри пациентсене сиплеме тытăнĕç.

Вĕрентӳ системинче те улшăнусем пулса иртеççĕ. Тĕп тĕллев – кашниех пахалăхлă пĕлӳ илме пултартăр. Иртнĕ çул пур вĕрентӳ учрежденийĕсене те нормативлă бюджетпа финансласси çине куçарса пĕтернĕ, учительсене ĕç кăтартăвĕсене кура ĕç укçи тӳлеме тытăнасси çине куçма тытăннă. Çакă çĕнĕ вĕренӳ çулĕнчен тытăнса педагогсен ĕç укçине вăтамран 25 процент ӳстерме май панă. Çитес икĕ çул хушшинче вара вĕсен ĕç укçи икĕ хут ӳсмелле.

Иртнĕ çул республикăри районсенче хальхи физкультурăпа спорт комплексĕсене 4 хута янă. Кăçал вара Республика кунĕ тĕлне пирĕн районта та хăтлă спорт комплексĕ ĕçлеме тытăнĕ. Унта бассейн та пулĕ.

Иртнĕ çул Чăваш Республикин Патшалăх Канашĕ экономикăпа социаллă задачăсене татса парассине саккун тĕлĕшĕнчен тивĕçтерессипе ĕçлесе пычĕ. Çав тапхăрта Патшалăх Канашĕн 7 сессине ирттернĕ, Чăваш Республикин 75 саккунне йышăннă. Уйрăмах çавна палăртма кăмăллă. Эпир, Патшалăх Канашĕн депутачĕсем, 2007 çулта 6 миллиард та 913 пин тенкĕ ытларах уйăрасси пирки республика бюджетне виçĕ хутчен улшăнусем кĕртрĕмĕр. Кун пекки нихăçан та пулман. Экономика республикăра тăнăç аталанса пынипе право актне – «Чăваш Республикин 2008 çулхи тата 2009 – 2010 çулсенчи бюджечĕ çинчен» Саккун йышăнма май килчĕ.

Азартлă вăййă заведенийĕсем республикăра пурăнакансене сахал мар сиен кӳнĕ. Вĕсене хупасси пирки ятарлă саккун йышăннă. Çынсемшĕн питех те кирлĕ «Ваккăн сутă тумалли пасарсем çинчен», «Чăваш Республикинче градостроение йĕркелесси çинчен», «Республика фондĕнчен субсидисем парасси çинчен», «Çамрăксен патшалăх политики çинчен», «Коррупцие хирĕç тăрасси çинчен» Саккунсем йышăннă. Çулталăк хушшинче социаллă ыйтусемпе çыхăннă саккунсене чылай йышăннă. Пурăнма кирлĕ чи пĕчĕк ĕç укçи шайне, бюджетниксен ĕç укçине, ача-пăча пособийĕсене, стипендисене пысăклатнă, ветерансен проблемисене татса панă. «Чăваш Республикин ветеранĕ» хисеплĕ ят туса хунă.

Çапла, çулталăк хушшинче сахал мар ĕç туса ирттернĕ. Апла пулин те тумалли ĕçсем те сахал мар-ха. Эпир пĕлетпĕр, çынсен пурнăç шайĕ хальлĕхе мĕнле пулмалли виçене çитеймест-ха. Чухăнлăх шайĕн проблемине те курса тăратпăр. Çавăнпа та чи малтанах экономикăна аталантармалла. Пирĕн республика çитес çулсенчех çынсене пурăнма кирлĕ условисем туса пама пултартăр.

Кăçал пирĕн ӳсĕмсем татах сулмаклăрах пуласса шанса тăратпăр. Ахальтен мар ĕнтĕ республика Президенчĕ 2008 çула Ырă ĕçсен çулталăкĕ тесе палăртрĕ. Апла пулсан тăрăшарах ĕçлер, ырă тума васкар.

В. ДАНИЛОВ, ЧР Патшалăх Канашĕн депутачĕ, районти тĕп больницăн тĕп врачĕ.

Ырă ĕçсен çулталăкĕнче

Тавах сире, пирĕн депутат!

Валерий Иванович Кожанов – депутатсен районти Пухăвĕн депутачĕ. Тренккă суйлав округне кĕрекен суйлавçăсем суйланă ăна депутата. Суйланă та – йăнăшман. Ильинка ял тăрăхĕн ĕçне-хĕлне активлă хутшăнать вăл.

2000 çулта ăна «Чăваш Республикин физкультурăпа спортăн тава тивĕçлĕ ĕçченĕ» хисеплĕ ят панă. 2005 çултанпа –Тренккă суйлав округĕпе депутатсен районти Пухăвĕн депутачĕ.

Чăваш Республикин физкультурăпа спортăн тава тивĕçлĕ ĕçченĕ пулнă май çынсен сывă пурнăç йĕрки çине питĕ пысăк тимлĕх уйăрать. Акă иртнĕ çулхи ноябрь уйăхĕнче Ильинка шкулĕнче «Пысăк Атăл» кубока çĕнсе илессишĕн ăмăрту йĕркелерĕ. Унта хутшăнакансем волейболла, теннисла, шашкăлла тата шахматла выляссипе вăй виçрĕç. Пур командăсене те В.И. Кожанов спорт футболкисем парнелерĕ. Ăмăртăва йĕркелекенсем вара унран дипломсемпе парнесене тивĕçрĕç.

В.И. Кожанов хăйĕн суйлавçисемпе час-часах тĕл пулать. Май килнĕ таран вĕсен ыйтăвĕсене татса пама тăрăшать.

Çĕнтерӳ уявне, Ватă çынсен, Ача амăшĕн кунĕсене ирттернĕ чухне те айккинче тăрса юлмасть вăл. Аслă Отечественнăй вăрçă участникĕсемпе тĕл пулать, Çĕнтерӳ кунĕ тĕлне вăрçăпа ĕç ветеранĕсен валли парнесем хатĕрлет.

2007 çулхи декабрĕн 30-мĕшĕнче Тренккăри Культура çуртĕнче Çĕнĕ çул бал-маскараднĕ йĕркелерĕ. Унта чăваш эстрада артисчĕсем те хутшăнчĕç. Уявра питĕ савнăçлă та интереслĕ пулчĕ. Кăçалхи январĕн 19-мĕшĕнче те Вăрманкассинчи Культура çуртĕнче Кăшарнине халалласа уяв концерчĕ те вăл хутшăнмасăр иртмерĕ.

Ильинкăра тата Шашкарта халĕ тĕслĕх библиотекăсем ĕçлеççĕ. Вĕсене уçнă чухне те депутат пурлăх тĕлĕшĕнчен сахал мар пулăшрĕ.

Эпир, Ильинка ял тăрăхĕнче пурăнакансем, хамăрăн ентеше, хамăрăн депутата В.И. Кожанова вырăнта ирттерекен кирек епле мероприятие те хутшăнма тата пулăшма май тупнăшăн чĕререн тав сăмахĕ калатпăр. Ăна яланах çирĕп сывлăх, вăй-хал, çемьере телей тата пур енĕпе те ăнăçу сунатпăр.

А. ХРАМОВА.

Çĕршывра

В. Путин çĕршыв малашлăхне курать

(Вĕçĕ. Пуçл. 1-мĕш стр.).

ТУПĂШ ТАТА АЧА ÇУРАЛАССИ ÇИНЧЕН

Сакăр çул хушшинче çынсен тупăшĕ 2,5 хут ӳснĕ. Пенси те çавăн чухлех хăпарнă. Ĕçсĕрлĕхпе чухăнлăх шайĕ 2 хут пĕчĕкленнĕ.

Пĕлтĕр чи нумай ача çуралнă, кун чухлĕ ача çут тĕнчене килни юлашки 15 çул хушшинче те пулман.

ВĔРЕНТӲ ТЫТĂМĔ ÇИНЧЕН

Вĕрентĕвĕн наци тытăмĕн аталанăвĕ тĕп тĕллевсенчен пĕри. Раççейре тĕнчери чи лайăх вĕрентӳ шайне çитме пурте пур – пуян йăла-йĕрке, вăй-хăват. Пуçарулла тата тăрăшулла çынсене пулăшса пымалла çеç.

ДЕМОГРАФИ ÇИНЧЕН

Пирĕн çĕршыври кашни иккĕмĕш арçын 60 çула пурăнса çитеймест. Намăс! Раççей халăхĕ çулсерен чакса пырать. Çынсем вилессине çитес вăхăтрах 1,5 хут чакарас, 2020 çул тĕлне çынсен пурăнас вăтам çулне 75 çула çитерес тĕлĕшпе хамăртан мĕн килнине пĕтĕмпех тумалла.

РАÇÇЕЙ СУЙЛАВĔ ÇИНЧЕН

Эпир никамран та нимĕн те туртса илме тăрăшмастпăр. Эпир хамăра хамăр тивĕçтерекен çĕршыв. Никамран та вăртăн пурăнмастпăр. Раççей пуриншĕн те уçă.

ВВП ИКĔ ХУТ ӲСЕССИ ÇИНЧЕН

Çĕршыв аталанăвĕн планĕсене пĕтĕм общество сӳтсе явма пултартăр. Унăн пĕтĕмлетĕвĕ – Раççей правительстви çĕршывăн 2020 çулччenхи социаллă пурнăçĕпе экономика аталанăвĕн концепцийĕсене йышăнни. Çĕршыври ВВП çичĕ çул хушшинче 71 процент ӳснĕ. Кун пек хăвăртлăхпа аталансан ВВП икĕ хут ӳсессине 2009 çул вĕçĕнче кĕтсе илĕпĕр.

ÇĔНТЕРМЕ ХĂНĂХНИ ÇИНЧЕН

Раççейре ĕçлеме пултаракан тата ĕçлеме юратакан çынсем пурăнаççĕ. Вĕсем яланах малта пулас туртăм вăйлă. Раççейĕн çут çанталăк пурлăхĕпе наука хăвачĕ пуян та пысăк. Унпа тĕрĕс усă курма çеç пĕлмелле.

Республика Президенчĕн Çырăвне сӳтсе яватпăр

Миллиарчĕ те, сывлăхĕ те хамăрах кирлĕ

(Вĕçĕ. Пуçл. 1-мĕш стр.).

Паян пирус енне туртăнакан хĕрарăмсем вара «модăна» хăвалани пирки сăмахлаççĕ е начарланас тесе çăвара пирус хыпаççĕ. Çапла вара хĕрсемпе хĕрарăмсем те пирус тĕтĕмĕн тыткăнне лекеççĕ. Пирус туртакан хĕрсем хăйсен çулĕсенчен аслăрах курăннине шутламаççĕ-тăр, пит-куç вăхăтсăр пĕркеленнине сисмеççĕ пулас, шăлĕсем тĕксĕмленни-саралнине асăрхамаççĕ-тăр.

«Айтăр-ха пĕрле пулса Чăваш Ене тата Раççее çак усалтан хăтарар! Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенче çакна тунă та ĕнтĕ. Унта вăл саккун кăларакансемпе ĕç тăвакан влаçсен, общество организацийĕсен тата массăллă информаци хатĕрĕсен пĕрлехи ĕçĕ пулса тăнă», – тенĕ Çырура.

Пирĕн те ĕмĕрхи пăр сийне тапратма çирĕп шухăш пурри сисĕнет. Пăр тапранасса эпĕ пĕтĕм ĕненĕлĕхпе шанатăп. Енчен те патшалăхăмăр çав енне сулăнчĕ-тĕк, ĕç ăнатех. Анчах шухăшлани тӳрех пулаймĕ. Ăна пурте çанă тăварса ĕçлесен кăна пурнăçа кĕртме пулĕ.

«Пирус туртни ӳт-пĕве сиен кӳрет, ăс-тăна минретет, нацие пĕтĕмпех айванлатать», – тенĕ О. Бальзак.

«Туртма пăрахнă хыççăн манăн кичем тата шикленекен кăмăл-туйăм пĕтрĕ», – тенĕ А. П. Чехов.

Аслă çынсен сăмахĕсенче те пирус сиенĕ яр уççăн курăнать.

В. МОЖАЕВ.

Республика Президенчĕ Н.В. Федоров ЧР Патшалăх Канашне янă Çыруран

Малашлăхшăн паян ĕçлетпĕр

(Вĕçĕ. Пуçл. 1-мĕш стр.).

Халех татса памалли экологи задачисен шутне Шупашкар, Çĕнĕ Шупашкар хулисен тата Шупашкар районĕн хальхи çӳп-çап вырăнне консервацилесе йăлари хытă каяшсене ĕçе ярас тата ĕçлесе тирпейлес, çавăн пекех Шупашкар тата Çĕнĕ Шупашкар хулисем валли биологи мелĕпе тасатакан сооруженисене реконструкцилес ыйтусене татса парассине кĕртетĕп.

Республика нумай çул ĕнтĕ пурăнмалли çурт-йĕр тăвас енĕпе çĕршывра лидерсен шутĕнче. 2007 çулта Чăваш Ен пурăнмалли çурт-йĕр хута ярас енĕпе 1 миллион тăваткал метр чикĕ урлă каçрĕ.

Раççей Федерацийĕн Правительствин Председателĕн пĕрремĕш çумĕ Дмитрий Медведев наци проекчĕсене пурнăçа кĕртес енĕпе ĕçлекен Канаш Президиумĕн ларăвĕнче çакна палăртрĕ: «Чăваш Енре те, Мускав çывăхĕнче те, Екатеринбургра та çĕнĕ районсем, чăннипе хальхисен çумне хушăнакан çĕнĕ хуласем тăваççĕ. Йĕркеллĕ пурнăç условийĕсем тăвас тесен малашлăхла çав пĕтĕм территорие хальхи инженери, çул-йĕрпе транспорт тата социаллă пурнăç инфратытăмĕсемпе тивĕçтермелле». Унтан хушса хучĕ: «Чăваш Ен пек лайăх ĕçлекен регионсене малалла та пулăшатпăр».

Республика ĕçченĕсен пурлăхне ӳстерес енĕпе тĕллевлĕ политикăна пурнăçа кĕртнĕ май, чăн малтанах ĕç укçи енĕпе, йышăнакан мерăсене пула унăн шайне йĕркеллĕ тата пĕр вĕçĕмсĕр ӳстерсе пыма май килет.

Ĕç укçи шайĕ ӳсни саккунлă майпа вак суту-илӳ çаврăнăшĕ ӳсесси патне илсе пырать (2007 çулта вăл 16 процент чухлĕ ӳснĕ) тата потребитель рынокĕпе пулăшу ĕçĕсен сферин инфратытăмне тивĕçлĕ аталантарма хистет, ун валли 3 çул хушшинче 8 миллиард тенкĕ ытла яваçтарма палăртнă.

2007 çулта вĕрентĕвĕн – обществăпа экономикăн пĕтĕм проблемине татса памалли никĕссен никĕсĕн, Чăваш Енĕн ăнăçлă та çирĕп аталанмалли стратеги ресурсĕн – пĕрлештерĕ бюджечĕ 51 процент чухлĕ ӳссе 6,3 миллиард ытла тенкĕпе танлашнă (2006 çулта – 4,17 миллиард тенкĕ).

«Çĕнĕ шкул» программăпа 1996 çултах старт илнĕ отрасльти тытăмлă çĕнĕ йĕркелӳсене Раççей Федерацийĕн Президенчĕ Шупашкар районĕнчи Тренкассинчи вăтам шкулта пулса курнă вăхăтра пысăк хак пачĕ. «Ялсенчи шкулсен ĕçне тĕплĕ шухăшласа йĕркеленĕ май, вĕсем вĕрентӳ шайĕпе те, пурлăх никĕсĕ тĕлĕшпе те хула шкулĕсенчен кая мар», – тесе палăртрĕ патшалăх пуçлăхĕ.

Республикăра пурнăçлакан демографи политикин тата «Сывлăх» наци проектне пурнăçа кĕртни сывлăха сыхлас ĕç кăтартăвĕсене палăрмаллах лайăхлатма май пачĕ. Иртнĕ икĕ çул хушшинче Чăваш Енре ача çураласси 13,9 процент чухлĕ ӳснĕ.

2007 çулхи авăн уйăхĕн 1-мĕшĕнчен «Медицина пулăшăвĕн пахалăхне ӳстерес енĕпе пурнăçламалли хушма мерăсем çинчен» Указпа килĕшӳллĕн Чăваш Енре медицина пулăшăвĕн юлашки кăтартăвне тĕпе хуракан ĕçшĕн тӳлемелли çĕнĕ механизма ĕçе кĕртнĕ. Стационарти врачсен вăтам ĕç укçи хавхалантармалли тата хушма тӳлевсен шучĕпе 2 хут ӳссе 16 пин тенке çитнĕ, пĕтĕмĕшле практика врачĕсен – 20 пине яхăн.

Çитес çул Республикăри вăрçă ветеранĕсен клиника госпиталĕн стационарĕ валли çĕнĕ корпуса тата Шупашкарта Ачасен сывлăхне сиплесе çирĕплетекен центрăн иккĕмĕш черетне хута ярапăр, инвестици калăпăшĕ 340 миллион тенкĕ. Çавнашкал пысăк инвестицисен калăпăшне хывни, çавăн пек хăватлă, чи кирли – медицинăн пысăк технологийĕсене тытăмлăн ĕçе кĕртни Чăваш Енри сывлăха сыхлас ĕç историйĕнче нихăçан та пулман.

Асăрхăр: енчен те иртнĕ икĕ çулта эпир районсемпе хуласенче физкультурăпа сывлăха çирĕплетмелли тĕнче класлă 10 комплекс турăмăр пулсан, 2008 çулта кăна тата 8 комплекспа темиçе стадион хута ярапăр. Эпир 500 тĕслĕх библиотекăран тăракан тытăма туса пĕтернипе, ăна пула халăх библиотекăсене çӳресси 40 процент ӳснĕ, лайăх кăтартусемпе хăвăрт палăрма пултарасса шанас килет. Республика опытне Раççей Федерацийĕн Правительствин ларăвĕнче пăхса тухса ырланă.

Республикăра Чăваш Ен миллиардçисен клубĕн йышĕ хастарлăн хутшăнать. Пĕлтĕр тиесе янă тăвар калăпăшĕ е туса илнĕ тупăшĕ миллиард тенкĕрен иртнĕ предприятисен шучĕ икĕ хута яхăн – 15-рен 23 çити – ӳснĕ.

Трактор кăларакансен продукцине Раççей Правительствин пĕрремĕш вице-премьерĕ Сергей Иванов та пысăк хак пачĕ: «Тĕпрен илсен, паян Шупашкар Раççейри трактор туса кăларакансен тĕп хули пулса тăнине хăюллăнах палăртма пулать».

«АПК аталанăвĕ» наци проектне пурнăçлас енĕпе Чăваш Ен Раççей Правительстви лартнă мĕн пур тĕрĕслев (тĕллевлĕ) кăтартăвĕсене пурнăçласа чи лайăх кăтартусене çĕнсе илнĕ сакăр регион-лидер шутне кĕрет.

Раççей Федерацийĕн ял хуçалăх министрĕ Алексей Гордеев палăртнă тăрăх, «Чăваш Республики чăн кăтартусене çĕнсе илнĕ, вăл «АПК аталанăвĕ» наци проектне пурнăçа кĕртес енĕпе чи лайăх регион шутланать. Тата чи кирли çакă: ялта пурăнакан тата хушма хуçалăх тытакан çынсем çăмăллăхлă кредитсем илме пуçларĕç. Çав шутра пиншин гражданин».

Потребительсен рынокне таварсемпе тата пулăшу ĕçĕсемпе тултарма пулăшакан, çĕнĕ ĕç вырăнĕсем тăвакан, харпăрлăхçăсен пысăк йышне йĕркелекен пĕлтерĕшлĕ çул-йĕртен пĕри пĕчĕк тата вăтам бизнеса аталантарни шутланать. Ăна пулăшма нумаях пулмасть Чăваш Республикин наукăпа техника сферинчи пĕчĕк предприятисене инвестицисем хывакан регионти венчур фондне йĕркеленĕ, унăн уставпа пăхнă капиталĕ 280 миллион тенкĕпе танлашнă.

Çыхăнăвăн универсаллă пулăшăвне ĕçе кĕртнине пула Чăваш Енре халăх пурăнакан пĕр вырăн та телефон çыхăнăвĕсĕр юлман, халăх пурăнакан мĕн пур вырăна мобиллĕ çыхăнупа çыхăнтарнă, сотовăй çыхăну абоненчĕсен шучĕ республикăра пурăнакансен йышĕнчен те иртсе кайнă, çыхăну пулăшăвĕн калăпăшĕ çулсерен 19-20 процент чухлĕ ӳсет.

Çирĕп ӳсĕмĕн экономика никĕсĕ тĕп капитала хывакан инвестицисем шутланаççĕ, вĕсен ӳсĕмĕн хăвăртлăхĕ Чăваш Енре Раççейри вăтам кăтартуран йăлана кĕнĕ пекех пысăкрах шайра.

Эсир пĕлетĕр: ку çула Чăваш Енре Ырă ĕçсен çулталăкĕ тесе пĕлтернĕ. Паллах, ырă ĕçсене вăхăт виçипе чикĕлеме çук. Çавăнпа та 2008 çулăн хушма вăй-халне шанатăп, вăл ырă йăласене çирĕплетме май парать тата чухăнсен шутне чакарас, çынсен хушшинче, вĕсем обществăра йышăнакан вырăна пăхмасăр, яваплă та хисепе тивĕçлĕ хутшăнусене чĕртсе тăратас ĕçе хăйĕн тӳпине хывать.